

Taalbeschouwing vanuit taalvaardigheid

Jan T'Sas

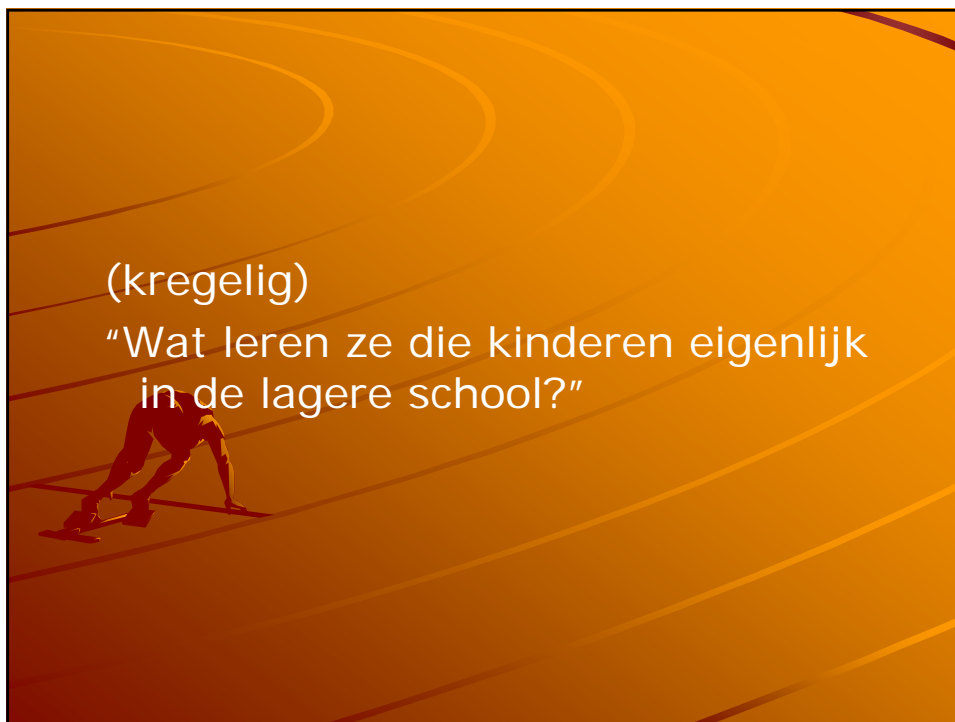
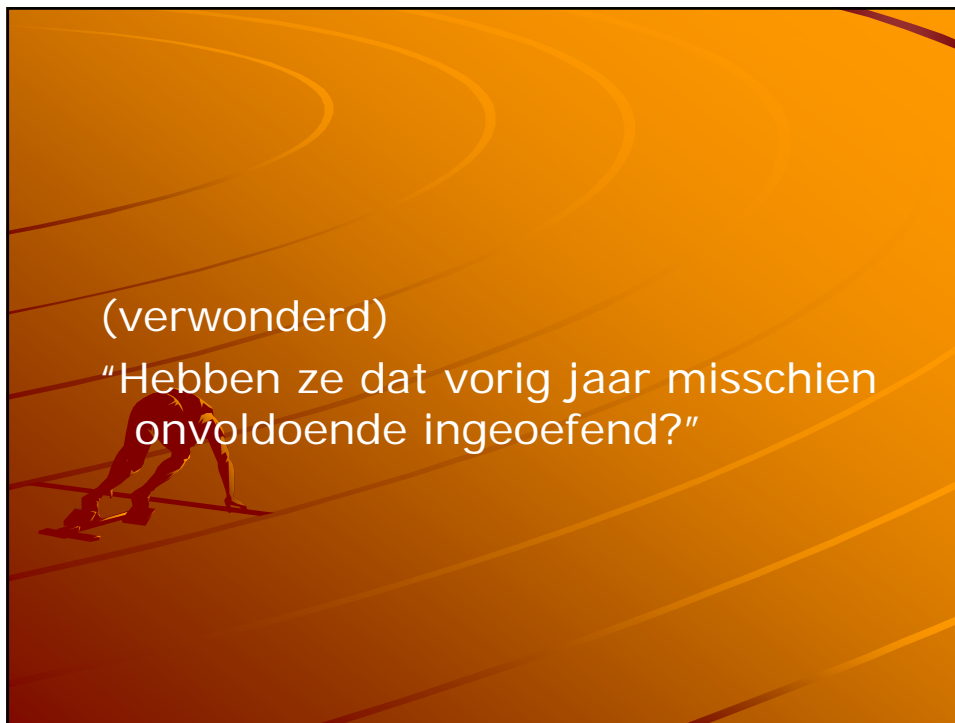

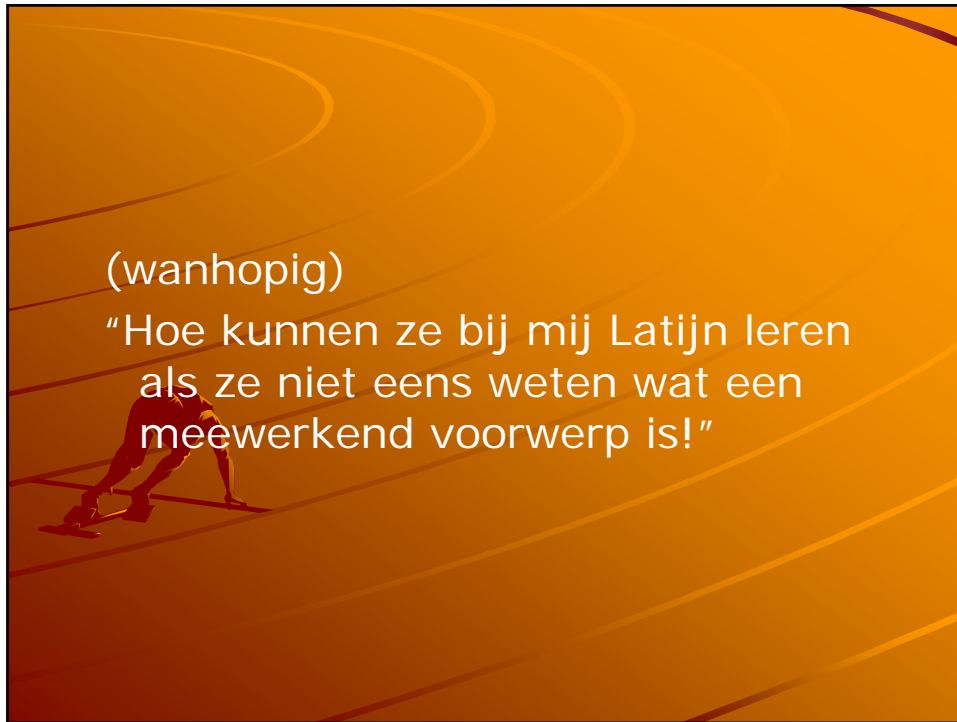
Taalbeschouwing tot de jaren 80:

- Taalinzicht → taalvaardigheid
- Structuralistische benadering
 - vooral grammaticaonderwijs
 - abstracte voorbeeldzinnen
- Didactiek: deductief, frontaal

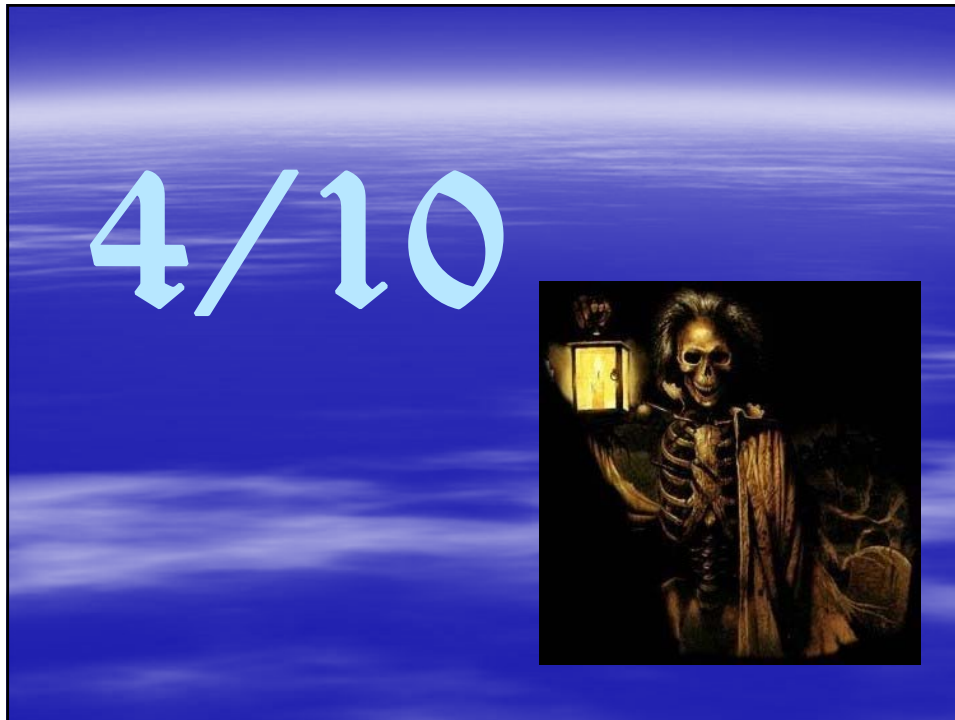

Peter bouwt een huis.
Heb je je zus nog gezien?
De handdoeken lagen op de tafel te drogen.
Waarom heet je broer eigenlijk Floris?
...

Peter / bouwt / een huis.
Ond. Pv.
Heb / je / je zus / nog / gezien?
De handdoeken / lagen / op tafel / te drogen.
Waarom / heet / je broer / eigenlijk / Floris?
...

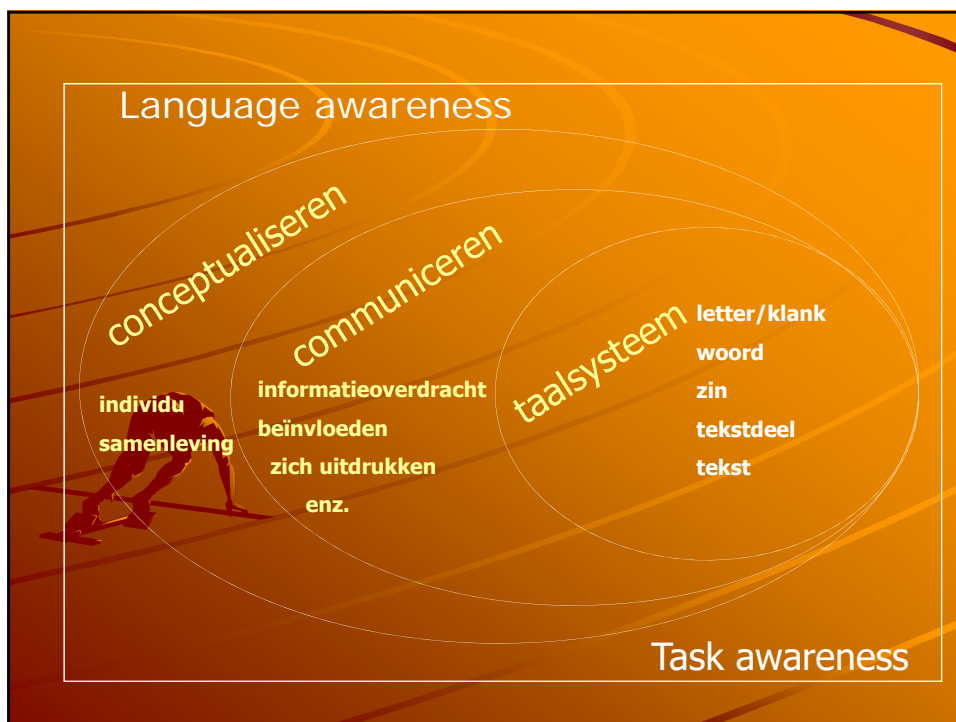

Jaren 80:

- Upgrade taalvaardigheidsonderwijs
- Opkomst didactiek Nederlands als Tweede Taal

Jaren 90:

- NT2 = NT1
- Taalgebruik → taalbeschouwing
inzicht in systeem

Een brief/mail

Je hebt via een postorderbedrijf enkele cd's gekocht en een voorschot betaald. Als je 's avonds thuis komt, ligt het pakje met cd's voor je klaar. Jammer genoeg zijn het niet de juiste cd's. De volgende dag telefoneer je naar de firma om te vragen de cd's te ruilen voor goede. De telefoniste zegt dat de verkoopdienst gesloten is, maar noteert je klacht. Voor alle zekerheid stuur je ook een e-mail. Het haalt niets uit, ook na herhaaldelijk telefoneren blijf je met de verkeerde cd's zitten. Wel kom je te weten dat de verantwoordelijke van de verkoopdienst een zekere Stef Deryck is. Je besluit een brief te schrijven. Dit is het adres:

N.V. Thinkfast
Pachecolaan 225
1000 Brussel

Een brief/mail

Opdracht

- ✦ VERWIJF de firma duidelijk dat haar service maar pover is.
- ✦ WAARSCHUW de firma voor de mogelijke gevolgen als ze je niet correct behandelt en de cd's omruilt..
- ✦ BEDREIG de firma in niet mis te verstane bewoordingen met maatregelen die je van plan bent te nemen.
- ✦ BESCHULDIG de firma duidelijk van nalatigheid en bedrog.
- ✦ PROTESTEER tegen de huidige gang van zaken.
- ✦ BELOOF de firma dat je nog extra bestellingen zal plaatsen, als zij deze kwestie snel in orde brengt.
- ✦ Vraag beleefd om een snelle oplossing en VERONTSCHULDIG je uitgebreid dat je zo blijft aandringen
- ✦ SCHELD de verantwoordelijke van de firma uit wegens nalatigheid, klantvriendelijkheid en bedrog.

Na het schrijven...

Inzoomen op taalhandelingen

- ✦ Wat doet deze groep?
- ✦ Hoe doet ze dat (inhoud, structuur van de brief)?
- ✦ In welke situatie kun je dreigen, waarschuwen, protesteren...?
- ✦ Wanneer doe je dat beter niet?
- ✦ Wanneer kun je spreken van een geslaagd protest, dreigement, waarschuwing...?
- ✦ Kun je de brief zo versturen?
- ✦ Zit de brief vormelijk goed? Wat moeten we veranderen, aanvullen...?

AAN MV. THINK FAST

Antwerpen, 13.11.2005

GEBALTE "SNELDENKENDE",

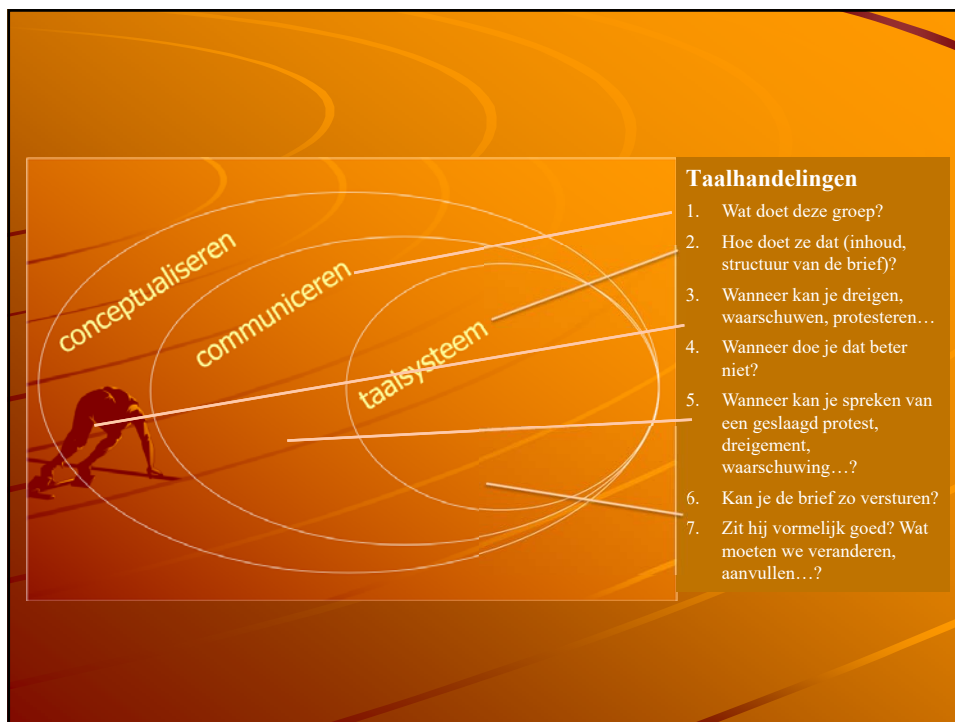
Mijn geduld is op. Na veelvuldige pogingen om uw firma te contacteren (telefonisch, per post, email) is dit mijn laatste "beleefde" verzoek. Uw bedrijf mag dan wel Think Fast heten, de levering van mijn 'Thuis'-divas lijkt wel in slow motion te geschieden. Ik zie mezelf dan ook genoodzaakt hogere instanties in te roepen, indien mijn bestelling niet binnen de 5 werkdagen wordt toegestuurd. Ik wacht al lang genoeg!

U moet weten, voor mij is het een klein beetje uw bedrijf zeer "fast" te kelderaren: jarenlangje dienst bij de concurrentie heeft me een lange arm gegeven. Deed maar even snel na ...
Met 'oprechte' hoogachting,

Simon Claessens.

Inzoomen op taalhandelingen

1. Wat doet deze groep?
2. Hoe doet ze dat (inhoud, structuur van de brief)?
3. Wanneer kan je dreigen, waarschuwen, protesteren...
4. Wanneer doe je dat beter niet?
5. Wanneer kan je spreken van een geslaagd protest, dreigement, waarschuwing...?
6. Kan je de brief zo versturen?
7. Zit hij vormelijk goed? Wat moeten we veranderen, aanvullen...?

- Didactiek NT2 = didactiek NT1:
inductief, constructivistisch

- Taalgebruik → taalbeschouwing
- Taalvaardigheid

Voorwaarden:

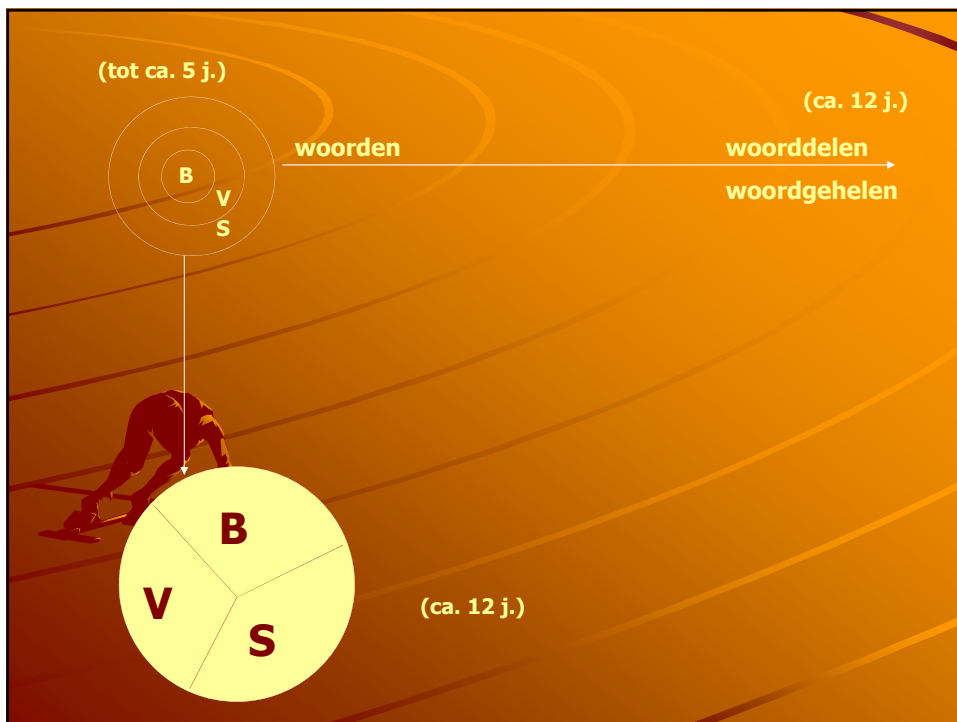
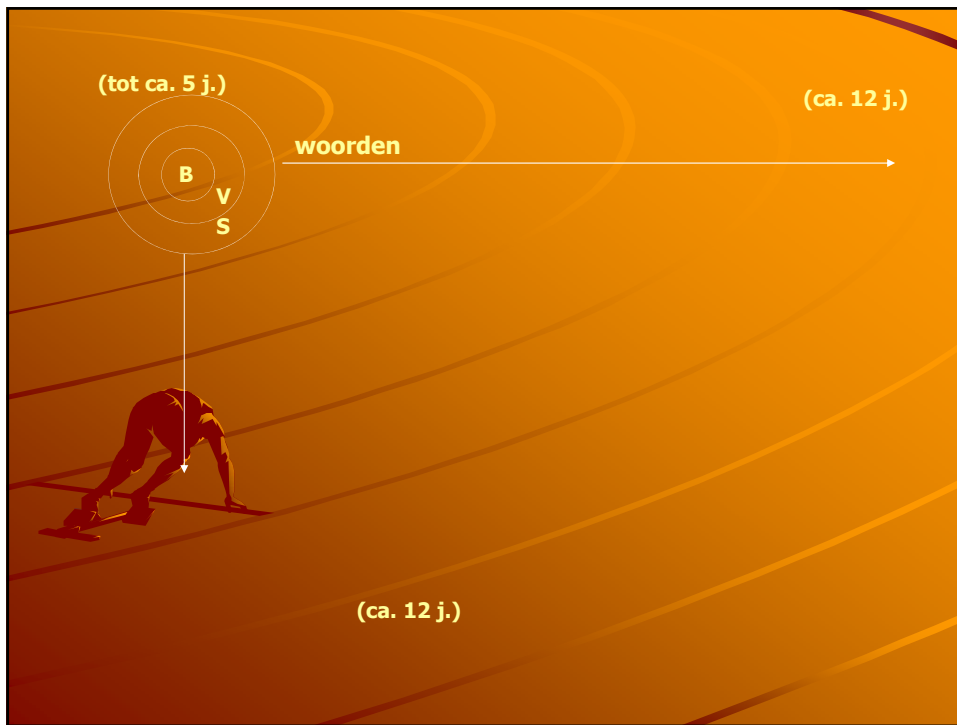
- Werken met levensecht taalmateriaal
- Leerlingen authentieke taken geven
- Zelfontdekkend leren stimuleren

Maar...

- Wat met de abstracte kennis?
- Ontleden we nog zinnen?
- Wanneer welke terminologie?
- Welke leerlijn hanteren we?

Uw man / werkt.

Ond. Pv.

Uw man / werkt.

Ond. Pv.

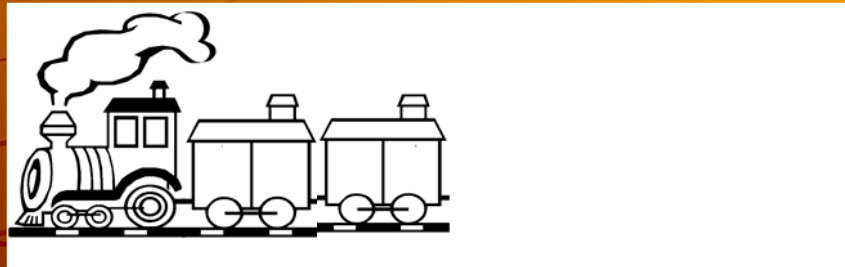
An illustration of a runner in a starting block on a track, positioned on the left side of the slide. The runner is in a crouched starting position, ready to begin a race. The background is a warm orange gradient with curved lines.

Zinsontleding

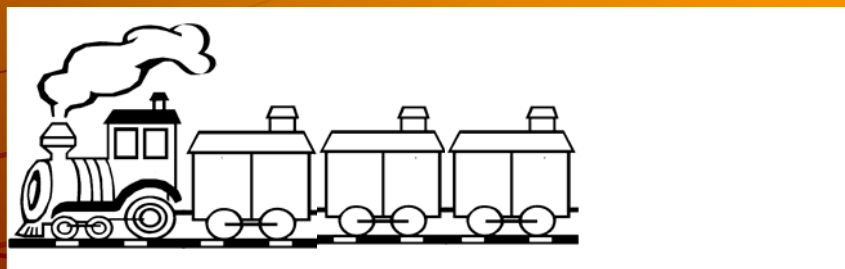
Vroeger:

An illustration of a steam locomotive pulling a train, positioned on the left side of the slide. The locomotive is emitting a plume of smoke from its chimney. The background is a warm orange gradient with curved lines.

Zinsontleding
Vroeger:

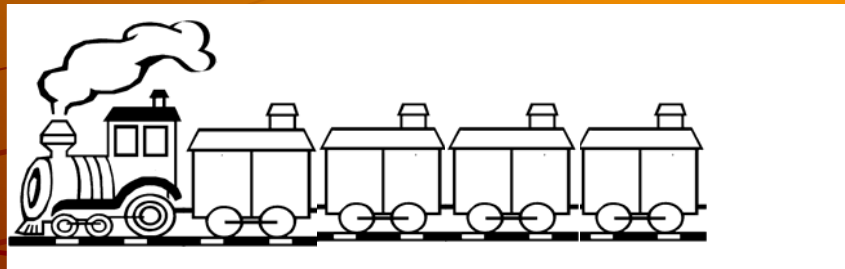

Zinsontleding
Vroeger:

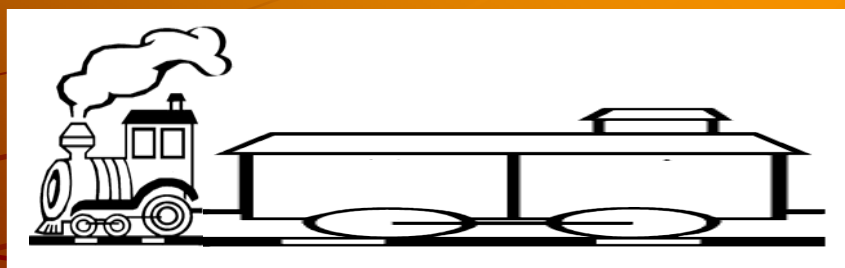
Zinsontleding

Vroeger:

Zinsontleding

Nu:

onderwerp

Zinsontleding

Nu:

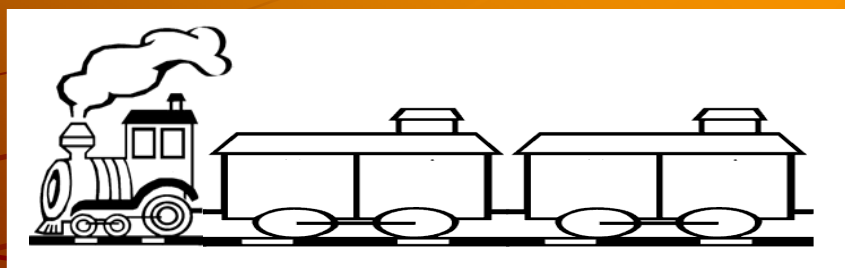

onderwerp

gezegde

Zinsontleding

Nu:

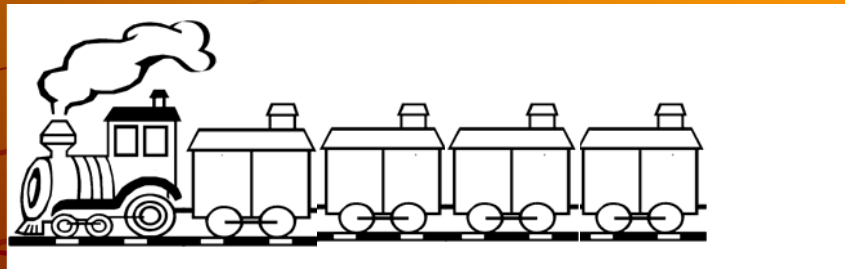
Ond.

Naamw. Gez.

Werkw. Gez.

Zinsontleding

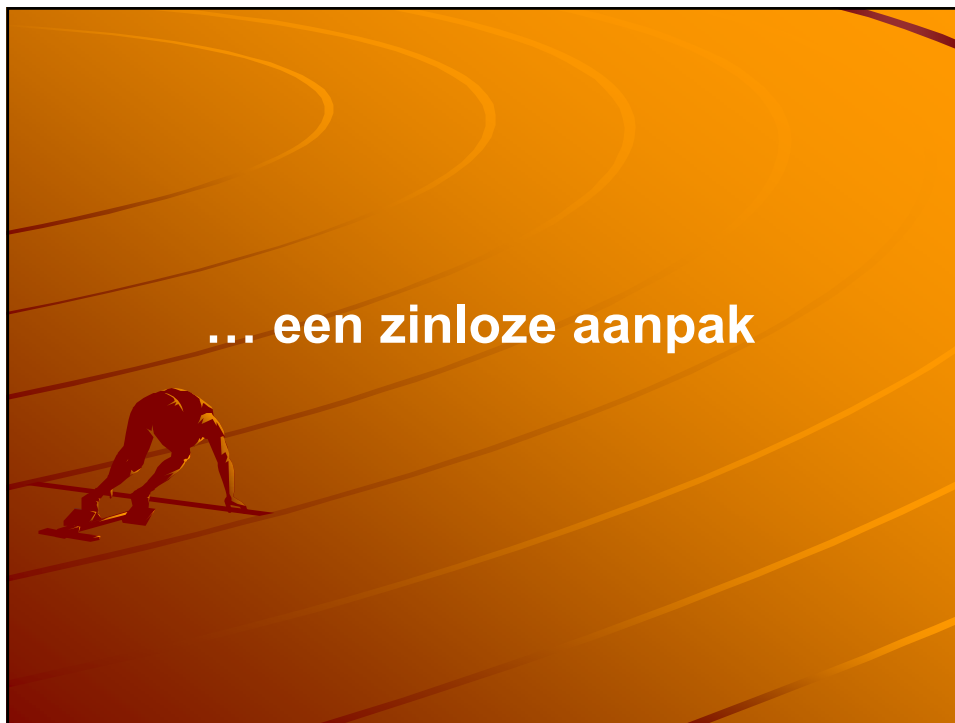
Nu:

+ voorwerpen + bepaling ...

Hoe het dan in de klas moet...?

Bij de Boranen

usa = een	kasa = eenmaal
duwa = twee	... = tweemaal
tulu = drie	katlu = driemaal
upat = vier	... = viermaal
lima = vijf	kalima = vijfmaal
unum = zes	kanum = zesmaal
pitu = zeven	kapitu = zevenmaal
kop = acht	... = achtmaal
akan = negen	... = negenmaal
lumal = tien	... = tienmaal

Bij de Boranen

Samengevat

- Om in het Boraans *eenmaal, tweemaal* enz. te zeggen, geven we elk getal het voorvoegsel [ka].

bv.: lima → kalima

- Hierbij geldt: [u] in de eerste lettergreep valt weg.

bv.: usa → kasa

lumal → kalmal

Een bank is geen bank

In welke context zijn de volgende situaties mogelijk? Leg uit waarom.

1. Woef mocht kiezen in welk been hij wou bijten: dat van Jan of dat van Piet.
2. "Beweegt Albert te veel? Voet in de grond vastschroeven, dan blijft hij wel staan."
3. Neem een blad, maar kijk eerst na of er geen beestjes aanhangen.
4. Als je hem bij het oor vastpakt en even in de lucht houdt, houdt hij snel op met lawaai maken.
5. 'Schol!' zei de man luid, maar de politie had er geen oren naar en zocht verder.
6. Trek gerust aan de haan, maar wacht tot de kippen uit de buurt zijn.
7. We hebben nog gauw 400 nieuwe ruiten ingeslagen. De baas zal blij zijn.

Waar zitten de eigenaardigheden in deze zinnen?

Een sprookje

Sneeuwitje

Er was eens een nederige koningin, die elke avond aan haar kleine wandspiegel vroeg: 'Wie is de lelijkste van het land?'

'Dat bent u, koningin', antwoordde de spiegel dan. En de koningin lachte, want ze was erg boos.

Maar op een avond zei de kleine spiegel: 'Dat is Sneeuwitje. Zij is de lelijkste van het land.'

De lieve koningin was heel blij dat Sneeuwitje zo lelijk was. Ze riep een bange jager en zei:

'Neem de prinses mee het heldere bos in en dood haar!'

De jager nam Sneeuwitje mee. Maar toen ze ver van het kasteel verwijderd waren, zei hij tegen het kloeke Sneeuwitje: 'Ren voor je leven en kom nooit meer terug, anders zal de goede koningin ons allebei doden.'

En Sneeuwitje rende zo traag als ze kon. Ze rende door tot ze 's avonds een groot huis zag.

'Is daar iemand?' vroeg ze, terwijl ze op de deur klopte.

Niemand antwoordde. Woest draaide ze aan de deurknop. De deur was niet open en ze ging binnen.

'Wat een afschuwelijk huisje!' riep Sneeuwitje uit, 'Alles is zo groot. Maar het is hier ook wel erg netjes. Ik zal eens een bezem zoeken.'

Wat later kwamen de zeven dwergen, die in het huisje woonden, thuis. Overdag werkten ze namelijk in een goudmijn. Toen ze de deur openden, wisten ze niet wat ze zagen. Wat was hun huisje wanordelijk en vies! En wat een lelijk meisje stond daar. Was ze een fee? ...

Een sprookje

Sneeuwitje

Er was eens een **nederige** koningin, die elke avond aan haar **kleine** wandspiegel vroeg: 'Wie is de **lelijkste** van het land?'

'Dat bent u, koningin', antwoordde de spiegel dan. En de koningin lachte, want ze was erg **boos**.

Maar op een avond zei de **kleine** spiegel: 'Dat is Sneeuwitje. Zij is de **lelijkste** van het land.'

De **lieve** koningin was heel **blij** dat Sneeuwitje zo **lelijk** was. Ze riep een **bange** jager en zei: 'Neem de prinses mee het **heldere** bos in en dood haar!'

De jager nam Sneeuwitje mee. Maar toen ze ver van het kasteel verwijderd waren, zei hij tegen het **kloeke** Sneeuwitje: 'Ren voor je leven en kom nooit meer terug, anders zal de **goede** koningin ons allebei doden.'

En Sneeuwitje rende zo **traag** als ze kon. Ze rende door tot ze 's avonds een **groot** huis zag.

'Is daar iemand?' vroeg ze, terwijl ze op de deur klopte.

Niemand antwoordde. **Woest** draaide ze aan de deurknop. De deur was niet **open** en ze ging binnen.

'Wat een **afschuwelijk** huisje!' riep Sneeuwitje uit, 'Alles is zo **groot**. Maar het is hier ook wel erg **netjes**. Ik zal eens een bezem zoeken.'

Wat later kwamen de zeven dwergen, die in het huisje woonden, thuis. Overdag werkten ze namelijk in een goudmijn. Toen ze de deur openden, wisten ze niet wat ze zagen. Wat was hun huisje **wanordelijk** en **vies**! En wat een **lelijk** meisje stond daar. Was ze een fee? ...

Een moord

Beschrijving 1

Op de tafel staat een kaars. Ze heeft al eens gebrand. Op een wandrek tegen de muur staan drie lege flessen. Twee menselijke doodshoofden kijken strak voor zich uit. Er hangen ook twee schilderijen aan de muur. Eén ervan toont een landschap, het andere een portret. In de boekenkast staan tien boeken niet erg netjes geordend. Op de grond liggen twee dolken. Aan het spinnenweb te zien, is de kamer niet zo goed onderhouden. Hier zoekt het ongedierte soms naar voedsel. Er ligt een man op de vloer. Is hij dood of slechts bewusteloos?

Een moord

Beschrijving 1

Op de tafel staat ^{aan twee kaarten} een kaart. Ze heeft al eens gebrand. Op een wandrek tegen de muur staan drie lege flessen. ^{aan} Twee menselijke doodshoofden kijken strak voor zich uit. Er hangen ook ^{aan} twee schilderijen aan de muur. ^{aan} Een ervan toont een landschap, ^{aan} het andere een portret. In de boekenkast staan tien boeken niet erg netjes geordend. Op de grond liggen ^{aan} twee bolken. Aan het spinnenweb te zien, is de kamer niet zo goed onderhouden. Hier zoekt het ongedierte soms naar voedsel. Er ligt een man op de vloer. Is hij dood of slechts bewusteloos?

Inductieve didactiek in vier fasen

Taalaanbod

Systematiseren

Theoretiseren

Oefenen

Functie en plaats van een bijvoeglijk naamwoord

Taalaanbod

Systematiseren

1. Wat klopt er niet in het sprookje?

Wat later kwamen de zeven dwergen, die in het **grote** huisje woonden, thuis. Overdag werkten ze namelijk in een **goudmijn**. Toen ze de deur openden, wisten ze niet wat ze zagen. Wat was hun huisje **wanordelijk** en **vies**! En wat een **lelijk** meisje stond daar. Was ze een fee? ...

2. Hoe zorg je ervoor dat het sprookje wel klinkt zoals het hoort?
3. Wat gebeurt er als je deze woorden gewoon weglaat?
4. Waar staat zo'n woord altijd in de zin?

Theoretiseren

Oefenen

Didactiek: inductief, constructivistisch en... motiverend

1. Vertrekken van authentieke taalsituaties
2. Zelfstandig probleemoplossend denken
3. Systematiseren
4. Zelf de theorie formuleren
5. Kennis/terminologie verankeren
6. Oefenen

NEEJANDERTAAL
Didactiek Nederlands

:: Sprekend Leren :: :: Leesplezier :: :: Taalbeschouwing ::

01 start
Wat en voor wie?

02 lesmateriaal
Werkbladen, snelstarten, lesteps en examens

03 didactische visie
Visie en FAQ

feedback

TAALBESCHOUWING

Taalbeschouwing vanuit taalvaardigheid

 Wat is Neejandertaal?
Neejandertaal is een methode voor lessen taalbeschouwing. Zij wil leerlingen via gevarieerde en boeiende opdrachten taalbeschouwing bijbrengen. De methode werkt inductief en doet een beroep op de taalvaardigheid van de leerlingen. Bovendien vertrekt ze van taal als laagdrempelige en levende materie, niet als een louter abstract en moeilijk systeem. >> [lees meer](#)

Voordelen van deze aanpak:

- hogere relevantie
- meer motivatie
- groter leereffect
- meer inzicht
- sterkere verankering

Moet het altijd inductief?

Taalbeschouwing – leerplan GO!, 3de graad

Taalbeschouwing – leerplan GO!, 2014, 3de graad, p. 4

- Taalbeschouwing heeft twee belangrijke functies:
 - een reflectie op het eigen taalgebruik en dat van anderen, en op de factoren die het communicatieproces beïnvloeden.
 - een doel op zich, maar een middel om het eigen talig handelen (verhalen schrijven) te verbeteren. Ze heeft dan een reflectieve functie op het taalgebruik. In die zin leven we immers voortdurend in taalbeschouwing.
 - reflecteren op taalverschillen (woorden). De doelstelling ligt nu in het leren denken (intellectueel-cognitief).

Taalbeschouwing – leerplan GO! 3de graad, p. 30

- De leerlingen zijn bereid op hun niveau:
 - bewust te reflecteren op taalgebruik en taalsysteem
 - van de verworven inzichten gebruik te maken bij verbale en non-verbale communicatie.

Euh, niet echt
("inductief": 0 keer)

Moet het altijd inductief?

Taalbeschouwing – leerplan VSKO, 3de graad

Taalbeschouwing – leerplan VSKO, 3de graad, p. 56

- “Een les taalbeschouwing vertrekt het beste van echt, levend en betekenisvol materiaal. Je werkt **inductief**, ga van concreet naar abstract op een denkniveau dat de leerlingen aankunnen. ... nadenken vanuit betekenis en functie. Uiteraard houd je rekening met de klas ... leerlingen. In sommige groepen kan taalbeschouwing leiden tot een ... verschijnsel.”
- “Bij het reflecteren ... een aantal fasen. Je leert ze eerst ‘observeren’, ... woorden, te vergelijken ... om die ‘inzicht’ toegepast, beoordeeld ... Zo werken zo ...”

Ja, natuurlijk!
 (“inductief”: 7 keer)

Taalbeschouwing – leerplan VSKO, 3de graad, p. 75

- “Taalbeschouwing is in de eerste plaats reflecteren op taalgebruik. De nadruk ligt op communicatie, op natuurlijke situaties waarin mensen taal hanteren. Taalbeschouwing kan dus best inductief gebeuren vertrekkende van concreet taalmateriaal.”
- “In de derde graad bouw je verder aan het inzicht in het taalsysteem dat in de vorige graden sterk aan bod kwam. In bepaalde leerlingengroepen zal het bewust reflecteren op taal ook bijdragen tot het verhogen van het abstract denken. Het kan leiden tot wetenschappelijke inzichten.”

Inductief, deductief of...?

	INSTRUCTIEVORM	KARAKTERISTIEK
MET BEWUSTGEMAAKTE GRAMMATICAREGEL	expliciet-inductief	de leerling leidt zelf de regel af uit een talig aanbod
	expliciet-deductief	de leerling krijgt de regel aangereikt
ZONDER BEWUSTGEMAAKTE GRAMMATICAREGEL	impliciet	de leerling leert talig materiaal met de structuur uit het hoofd
	incidenteel	de leerling komt alleen door een leestekst en bijbehorende tekstbegripoefeningen in aanraking met de structuur

Toelichting
 expliciet: met gebruikmaking van metaal (taalkundige begrippen)
 impliciet: zonder gebruikmaking van metaal; verondersteld wordt dat de leerling de structuur onbewust verwerft
 inductief: van het voorbeeld (concreet taalmateriaal) naar de regel (abstract)
 deductief: van de regel (abstract) naar het voorbeeld (concreet taalmateriaal)

Vier instructievormen voor grammatica volgens Robinson (1996)

Inductief, deductief of...?

- Trendmatige maar niet significant **betere leerprestaties bij inductieve aanpak**. Meer garanties om taalvaardigheid te integreren. (Shaffer, 1989)
- Significant **betere leerprestaties bij de inductieve aanpak** (Rokni, 2009)
- **Inductieve aanpak effectiever qua leerprestaties** (Engelhard & Vogel, 2011)
- **Inductieve aanpak significant effectiever qua leerprestaties op korte termijn**, gelijkwaardig op lange termijn (Vogel, Herron, Cole & York, 2011)
- Significante correlatie met leerstijlen, **geen leereffecten pro of contra** in het algemeen (Jean & Simard, 2013)
- **Expliciet-inductieve aanpak toont significante leereffecten** (Glaser, 2013)
- **Leerlingen die liever deductief leren, presteren even goed via een inductieve aanpak** (Mallia, 2014)
- De meeste **leraren** prefereren de **deductieve aanpak** (Sik, 2015)
- **Inductief leren** helpt leerlingen om **diepstructuren te vinden**, waar dat bij een deductieve aanpak niet lukt. (Shemwell, Chase & Schwartz, 2015)

- ✦ Welke doelstelling taalbeschouwing ook nastreeft, **taalbeschouwing moet leiden tot inzicht in taal**, niet tot kennis over taal in de vorm van allerlei 'inhoudsloze' trucjes. En inzicht ontstaat door reflectie op taal. (Van Gorp, 1997)
- ✦ Beschouwen we leren als een actief en constructief proces (De Corte, 1996; Verhoeven & Aarnoutse, 1996) dan zullen we de actie van reflectie ook bij de leerlingen moeten leggen en zullen we werkvormen moeten aanbieden die leerlingen in staat stellen om **zelf via actief onderzoek tot inzicht te komen**. Dit betekent dat we echt werk moeten maken van een inductieve aanpak. (Van Gorp, 1997)
- ✦ In een inductieve werkwijze zijn de **leerlingen meer actief analyserend bezig met het ontdekken van de patronen achter taal**. Het afleiden vergt relatief veel tijd, maar de gevonden regelmatigigheden worden beter onthouden (Appel & Vermeer, 1994).

- ✦ De **voornaamste bezwaren tegen traditioneel grammaticaonderwijs** zijn meteen de belangrijkste kenmerken ervan, namelijk het deductieve karakter, de geïsoleerde wijze van aanbieden ervan en het prescriptieve karakter (Van Gelderen, 1988).
- ✦ Als leerlingen uitgedaagd worden om inductief te werk te gaan, dus door middel van experimenten (met vooraf geselecteerd materiaal) zelf te ontdekken hoe zinsstructuren in elkaar zitten en daaruit zelf regels af te leiden, zou dit kunnen leiden tot een beter in de leerling verankerde kennis. **Op die manier krijgt hij de systematiek door zonder dat de regel expliciet verwoord wordt** (Kuiken, 1995).
- ✦ **Klassieke grammaticadidactiek wekt de suggestie dat de taalanalyse een puzzel is met een vaststaand antwoord.** Toch er is lang niet altijd een eenduidig antwoord. (Coppen, 2010).

Neejandertaal

www.neejandertaal.be

Bedankt!

